

A prorsus intrò ad spiritalia refugere cogimur, vt hoc quod dictum est sine absurditate possit intelligi. Altare itaque spiritaliter, in interiore dei templo ipsam fidem accipere possumus, cuius signum est altare visibile. Quodlibet enim munus offerimus deo, siue prophetiam, siue doctrinam, siue orationem, siue hymnum, siue psalmum, & si quid tale aliud spiritalium donorum animo occurrerit, acceptum esse non potest deo, nisi fidei sinceritate fulciatur, & ei fixe atque immobili atque firme imponatur, vt possit integrum atque illibatam esse quod loquimur. Nam multi hæretici non habentes altare: id est, veram fidem, blasphemias pro laude dixerunt, terrenis videlicet opinionibus aggrauati, votum suum tanquã in terram projicientes. Sed debet esse sana etiam offerentis intètio. Et propterea cum tale aliquid oblatum sumus in corde nostro: id est, in interiore dei templo, Templum enim dei factum est, inquit, quod estis vos: & in interiore homine habitare Christum per fidem in cordibus vestris: si in mentem venerit quòd aliquid habeat aduersum nos fratres: id est, si nos cum in aliquo læsimus, tunc enim ipse habet aduersum nos. Nam nos aduersus illum habemus, si ille nos læserit, vbi non opus est pergere ad reconciliationem: non enim veniam postulabis ab eo qui tibi fecit iniuriam, sed tantum dimittis, sicut tibi dimitti à domino cupis, quod ipse comiseris. Pergendum est ergo ad reconciliationem, cum in mentem venerit quod nos forte fratrem in aliquo læsimus. Pergendum est ergo non pedibus corporis, sed motibus animi, vt te humili affectu prosternas fratri ad quem chara cogitatione circurrens, in conspectu eius cui munus oblaturus es. Ita enim etiam si præsens sit, poteris eum non simulato animo lenire, atque in gratiam reuocare veniam postulando, si hoc prius coram deo feceris: pergens ad eum non pigro motu corporis, sed celerissimo dilectionis affectu. Atque inde veniens: id est, intentionem reuocans ad id quod agere cœperas, offers munus tuum. Quis autem hoc facit vt fratri suo vel non irascatur sine causa, vel racha non dicat sine causa, vel eum fatuum non appellet sine causa, quod totum superbiissime admittitur: vel forte si in aliquo horum lapsus fuerit, vnum remedium, vt supplici animo veniam deprecetur: quod quisquis non fecerit, inanis iactantiæ spiritu inflat. Beati ergo pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Nunciam videamus quod sequitur. Esto, inquit, aduersario tuo beneuolus cito dum es in via cum eo, ne forte te tradat aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimum quadrante. Iudicem intelligo Christum. Pater enim non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio. Ministrum intelligo angelum, Et angeli, inquit, ministrabant ei: & cum angelis suis venturum credimus ad iudicandos viuos & mortuos. Carcerem intelligo pœnas, videlicet tenebrarum, quas alio loco exteriore vocat: credo propterea quòd intrinsecus sit in ipsa mente, vel etiam si quid secretius cogitari potest, gaudium diuinorum præmiorum. De quo dicitur seruo bene merito. Intra in gaudium domini tui, Quoadmodum etiam & in hac ordinatione reipublice, vel à secretario, vel à prætorio iudicis extra mittitur, qui in carcerem traditur. De soluendo autem nouissimo quadrante, potest non absurde intelligi, aut pro eo positum quod nihil relinquitur impunitum. Sicut loquentes etiam dicimus vsque ad fecem, cum volumus exprimere aliquid ita exactum vt nihil relinqueretur: vel vt significarentur nomine quadrantis nouissimi terrena peccata. Quarta enim pars distinctiorum membrorum huius mundi, & ea nouissima, terra inuenitur: vt incipias à cœlo, secundum aerem numeres, aquam tertiam, quartam terram. Potest ergo conuenienter videri dictum, Donec soluas nouissimum qua-

1. Cor. 3.
Ephes. 3.

Ioan. 5.

Matt. 4.

Matt. 25.

dratè: id est, donec soluas terrena peccata. Hoc enim **D** & peccator audiuit, Terra es & in terram ibis. Donec **Geu. 3.** soluas autem quod dictum est, miror si non eam significat pœnam, quæ vocatur æterna. Vnde enim soluitur illud debitum, vbi iam non datur pœnitendi & **1. al. corre** correctius viuendi locus? **1** Ita enim fortasse hic positum **sticus loc?** est, Donec soluas: quomodo in illò vbi dictum est, **Se. Plal. 109.** Æle à dextris meis, donec ponã omnes inimicos tuos sub pedibus tuis. Nò enim cum fuerint inimici sub pedibus positi, desinet ille sedere ad dextram. Aut **1. Cor. 15.** illud Apostoli, Oportet enim illum regnare, donec ponat inimicos suos sub pedibus suis. Non enim cum positi fuerint, desinet regnare. Quoadmodum ergo **1. Cor. 15.** ibi intelligitur, de quo dictum est, Oportet eum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis: semper regnaturum, quoniam semper illi erunt sub pedibus: ita hic accipi potest, de quo dictum est, Non exies inde donec soluas nouissimum quadrante, semper non exituum esse: quia semper soluit nouissimum quadrante, dum sempiternas pœnas terrenorum peccatorum luit. Neque ita hoc dixerim vt diligentior tractationem videar admississe de pœnis peccatorum, quomodo in scripturis dicantur æternæ, quantum quolibet modo vitandæ sint potius quam sciendæ. Sed videamus iam quis sit ipse aduersarius cui iubemur esse beneuoli cito, cum sumus cum illo in via. Aut enim diabolus est, aut homo, aut caro, aut deus, aut præceptum eius. Sed diabolo non video quomodo iubeamur beneuoli esse: id est, concordare aut consentire. Nanque alij quod Græce positum est **1. Cor. 15.** *εὐνοία* interpretati sunt concors, alij consentiens. Sed neque beneuolentiam diabolo iubemur exhibere, vbi enim beneuolentia, ibi amicitia: neque quisquam dixerit amicitiam cum diabolo esse faciendam. Neque concordare cum illo expedit cui semel renunciano bellum indiximus, & quo victo coronabimur. Neque consentire illi iam oportet, cui si nunquam consensissemus, nunquam in istas incidissemus miseras. De homine autem quantum iubeamur cum omnibus quantum in nobis est pacem habere, vbi vtique & beneuolentia & concordia & consensio potest intelligi: non video tamen quomodo accipiam ab homine nos iudici tradi, vbi Christum iudicem intelligo, ante cuius tribunal omnes oportet exhiberi sicut dicit **Apos. 2. Cor. 5.** stulus, Quomodo ergo iudici traditurus est, qui ante iudicem pariter exhibebitur? Aut si propterea traditur quisque iudici, quia hominem læsit, quantum illo non tradente qui læsus est, multo commo- **B** dius accipitur à lege ipsa reum tradi iudici contra quam fecit cum hominem læderet. Quia etsi occidendo quis nocuerit homini, non erit iam tempus quo concordet cum eo, quia iam non est cum illo in via: id est, in hac vita. Nectamen ideo non sanabitur pœnitendo, vt ad illius misericordiam cum sacrificio con- tribulati cordis refugiendo nõ mereatur venire qui donat peccata conuersis ad se, & qui plus gaudet de vno pœnitente, quam de nonaginta nouè iustis. Carni vero multo minus video quomodo beneuoli vel concordare vel consentientes esse iubeamur. Magis enim peccatores amant carnem suam & concordant cum illa & consentiunt ei. Qui vero eam seruituti subiiciunt, non ipsi ei consentiunt, sed eam sibi consentire cogunt. Fortasse ergo iubemur deo consentire & illi esse beneuoli, vt ei reconciliemur, à quo peccando recessimus, vt aduersarius noster dici possit. Quibus enim resistit, recte dicitur eorum aduersarius. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et initium omnis peccati superbia. Initium autem superbiæ hominis apostatare à deo. Et Apostolus dicit, **Rom. 5.** Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati saluati erimus in vita ipsius. Ex quo intelligi potest, nullã naturam

Iacob. 4.
Eccl. 10.

Rom. 5.